

BUITEN

2^E JAARGANG N^O. 15.

ZATERDAG 11 APRIL 1908.

Foto Aug. F. W. Vogt.

*M. J. BARON VAN PALLANDT,
ÉÉN VAN DE „MAITRES D'EQUIPAGE" VAN HET „DEELERWOUD".*

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

REDACTIE:
HENRI VAN BOOVEN, te HILVERSUM.
MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (*Gebouwen, woninginrichting, meubelen, verlichting, verwarming, enz.*) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBSCHRIJVING: W. BAX JR., A. F. VAN BEURDEN, H. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE, WOUTER COOL, H. J. DAMMERMAN JR., J. W. HANRATH, E. RUEMPOL, AUG. SASSEN, PROF. K. SLUYTERMAN, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG, P. WESTBROEK.
BLOEMEN- EN MOESTUIN: (*Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters.*) J. G. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. II. J. CUNAEUS, A. FIET, J. J. KRUYFF, M. LEUNENBURG, A. SCHUTTEVAER, E. TH. WITTE.
FOKKEN EN KWEEKEN: (*Paarden, runderen, wolvet, honaen, pluimvee en ander gevogelte, visschen, bijen*): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN., JOH. PH. TUYT.
FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, M. A. BOER, F. F. BRUYNING JR., WOUTER COOL, DR. A. J. M. GARJEANNE, G. A. M. GARJEANNE, MEVR. C. DE VRIES-BLOM.
HYGIËNE, (*Tuinsteden*) OPVOEDING EN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ, G. OOSTERBAAN.
LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH-CULTUUR: (*Cultuurplanten, woudflora, veredeling van gewassen, enz.*) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., V. R. V. CROESEN, S. R. VON FRANCK, J. P. VAN LONKHUIJZEN, J. RINKES BORGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSEN, A. J. VAN SCHERMBEEK, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES.
LEVENDE NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDRAGEN: MEJ. A. BIENFAIT, MEJ. C. BIENFAIT, M. J. BRUSSE, MEVR. A. BIJLVAN SLOOTEN, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN, HENRI M. DEKKING, P. FRANSSEN JZN., DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS, MEVR. HOFFMANN, J. HORA ADEMA, DR. EDW. B. KOSTER, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIJER, J. REDDINGIUS, MEJ. B. STOLK, P. TEUNISSEN, DREVES UITTERDIJK.
METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NIJLAND.
SPORT: (*Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawntennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachtvonden; automobilisme, wielrijden, toerisme; roeien, zeilen, zwemmen, visschen, waternochtsjes; bijarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijden*) H. F. ADAMS, LUIT. H. BIERMAN, J. COUCKE, PROF. P. II. DAMSTÉ, A. W. H. W. H. R. VAN MANEN, W. WESTRA.

INHOUD:

<i>Lente, door G. de Graaf</i>	blz. 170
<i>De bloembollen langs, door W. M.</i>	" 171
<i>De hertenjacht, door L. Seegers, geïllustreerd</i>	blz. 169 en 172
<i>Bij de mieren, uit het Engelsch door Henry C. Mc. Cook, geïll. (vervolg)</i> blz. 175	
<i>Het besproeien der vruchtboomen, door J. Beenen</i>	" 176
<i>Wout, door P. H., geïllustreerd</i>	" 178
<i>Kunstmest bij laan- en parkboomen, geïllustreerd</i>	" 180

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten.
Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuime vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.
Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven.
De Uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een annone, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

LENTE.

ALLO! Nou moet je maar zien hoe je er af komt! zei Frans, en hij zette het jonge katje op den rand der bankleuning. Dapper begon het kleine ding hou-vast te zoeken; kleine, rose nagelklauwtjes makend, bekrabbelde poesje het gladgeverfde hout; telkens uitglijdend lei het eindelijk met zijn weldoorvoede buikje op den leuningrand, net in evenwicht het mollige lichaampje. De kop draaide zich, om het gapende diep tot den grond te peilen, toen schrikkend ondernam poes een krabbelschuiving achterwaarts, gleed kantelend uit en hing hachelijk scheef nu met wijdteengespreide haaknageltjes nog aan de bank geklemd. Angstig knipperden haar oogjes, het rozige bekje opende zich even en van uit het frischroode muiltje, waarin plat het ronde tonglapje tusschen kiezelwitte tanden lei, kwam klagelijk zacht een benauwd angstkreetje.

Pats! daar kreeg Frans van achteren een draai om zijn ooren, dat de asch uit zijn houten pijp over zijn jaskraag vloog.

— Zeg, jij! leelijke kattenbeul! liefkoosde de klankvolle stem van zijn zuster, terwijl haar linkerhand vlug het kleine poesje met zachtomvattenden handgreep uit het gevaar verlostte.

— Kom jij maar hier, lekker klein mormeltje, bij het vrouwtje! en ze drukte het poezelvellige katje tegen haar mollige wang, prattend aldoor tegen het onrustig spartelende ding van: — Wil de

baas jou beulen? die leelijkerd, hè! Omdat-ie nou van baldadigheid niet weet wat hij doen zal, — mot-ie jou daarom kunstenaars laten maken, hè?

Uitdagend van houding, plagerig spotlachend stond ze voor haar grooten broer, die lui aanhing tegen de tuinbankleuning en lachend opkeek naar zijn bijna volwassen zuster.

— Ga je weg! dreigde hij.

— Pfff! zei ze doorsprekend met de kleine kat, — Hoor je hem, poes! hij wil ons wejagen, kwaaddoen wil hij ons.

— Ga je weg! dreigde hij weer, en griste lui zijwaarts reikend een bloempotscherf op van het tuinpad.

— Zie je wel, poes! wat 'n nijdigerd hij is? Beulen en gooien dat kan hij! Tartend langzaam deed ze een paar passen achteruit op het pad.

— Hij durft toch niet, de groote mijnheer-kattenbeul.

— Ga je? kwam zijn laatste dreiging, terwijl zijn arm in gooi-houding achterwaarts ging.

Kwasi-bang vluchtte zus nu het tuinpad uit, hard wegloopen voor de scherf, welke met doffen tik haar frommel-wuivende rokken raakte.

— Lekker mis! moest ze nog, even zich omdraaiend in de deuropening, lachend terugroepen naar den grooten broer, die alweer in verregaand lui houding tegen zijn bankje aanhing, achter in den zonnigen voorjaarsstun.

Langer dan een uur had hij daar al op zijn gemak zitten pijpjes-rooken, de krant lag nog dichtgevouwen naast hem, met den tabakszak er op. Gesproken had hij er niet dan tegen het jonge katje, dat dartele hippelsprongetjes makend over het tuinpad stoeide en eindelijk binnen het bereik van zijn handen kwam, — tot Zus, door het achterhek binnengekomen, een eind aan hun katjesspel gemaakt had.

Heerlijk, zulk nietsdoen! Zulk lui zitten in zonschijn, die hem zachtjes stoofde, warmend dwars door zijn kleeren op z'n knieën, dat ze te gloeien begonnen, die licht omschroeiende z'n handen en z'n hoofd, waar de frischzwoele wind dan weer bij zwakke teugjes overheen koelde.

Maar tusschen zijn haren onder de wollen pet, over zijn rug, onder de kleeren ging een aangename warme, tinteling, zijn leden verloomend tot onbewegelijk zitten blijven zoo, volhardend in de rusthouding, welke 't vasthouden van een krant niet toeliet.

Hij had daar maar zitten turen en droomen. Waar zijn bliken ook gingen, overal zagen ze de lieve bekende dingen van het achterhoeksche dorp, die hem toch maar 't mooist van alles waren op de wereld. Daarvoor vergat hij nu eens lekker alles wat er verder nog was in zijn leventje; verdwenen uit zijn denken was de groote stad, waarin hij dien ganschen winter beklemd gezeten had, gevangen door zijn pasbegonnen groote-menschenleven van kantoorwerk en vakstudie, van vergaderingen en vermaak — mooi wel! — maar hier in de vrijheid der eerste voorjaarsverlofdagen was er niets meer van over.

Hier was hij thuis, met al het eigene om zich. Ginds, achter de bloeiende vruchtboompjes in volzon, sloot de in vochtigkoelen schaduwtoon liggende achtergevel van het ouderlijke huis zijn gezichtsveld af. Daarnaast blokten de buurhuizen en buurdaken, met de hem zoo welbekende vormen en kleuren opstaand tegen den diepblauwen, wolkenloozen voorjaarshemel.

Hoog er bovenuit stond massief de oude dorpstoren, verweerd-rood baksteengevaarte, waar 't zonlicht helderroode toetsjes in warmde onder de kantig lijnende dakhokjes van de spits, langs welker gladde leien de zonschijn in zilverige lichtplasjes afgleed.

Kerkkraaien omvlogen de spits; in breede kringvlucht dreven ze op traagwiekende vlerken, scherp zich tekenend tegen 't luchtblauw, rustten dan weer even onder luidsnappend gekiereken op het torenkruis of bovenop den goudglanzenden weerhaan, die met den kop pal in 't Zuiden stond.

Voor hem uit, langs het middenpad, rijden zich bessenstruiken, kruisbessen met groenbespikkelde takkenslierten, donkere aal-bessentakken, waaraan al gekrulde, groengele bloemtrosjes hingen tusschen het dofglanzige gebladerte; frambozenstruiken toonden de viltige, grijze frommelblaadjes, — alles stond stillekes te groeien in 't warme zonlicht en maakte van 't pad een luchtig, lentegroen laantje.

Naar rechts en links lagen de groentebedden, losjes aangehoogd met smalle, vastgetrapte paadjes er tusschen. Grijzig verpulverd, door zonnehitte en wind gedroogd, lag de bovenlaag der aarde; wit katoenen draden hingen laag langs den grond recht boven de erwtenrijen gespannen; vroege peulen keken al een eind boven den bodem uit naar 't lichte rijshout op, dat netjes tot een plat haagje gekruist klaar stond en de ranken wachtte.

Wezenlijk! er was al een groen begin op de bedden, spitse uienlookjes hier, fijngekarteld wortelloof ginds, heel klein nog alles, maar 't kwam toch, al was 't nog niet zulk frisch groensel als het slahoekje en 't spinaziebed op 't meest beschutte en warmste plekje van den tuin. Hooge, jongbegroende doornhagen scheidden het erf van de tuinen der bureu, waar alles rustig was. Een enkele stem van uit de huizen bromde er soms, gerucht van vaatwerk stommelde er even op; wat kindergebabbel en roepende, hooge stemmetjes gingen er zacht, of 't tokkende gescharrel van opgehokte kippen, waarbovenuit bij tusschenpoozen helder het tromweer de buurtrust in met als boventoon vredig, zacht vogelgesjilp van daken en uit hooge takken,

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE „DEELERWOUD-EQUIPAGE”.

HERTENJACHT.

EDELHERT noemt men het en niet ten onrechte. Slink als geen andere hertensoort is het toch krachtig en fraai; zoo edel, zoo zelfbewust en zoo fier is zijne houding, dat het recht heeft op den naam, dien men hem gaf, en wie hem ook maar een enkele maal in de vrije wildbaan mocht zien, kan zich voorstellen, wat de jager moet gevoelen, wanneer hij zoo gelukkig is om het edelste van alle wildsoorten op den korrel te kunnen nemen.

Bijna gansch Europa behoort tot zijn gebied; alleen in de allernoordelijkste landstreken zoekt men het te vergeefs en zelfs daar, waar het als standwild voorkomt, is het dikwijls nog schaarsch. In alle dichtbevolkte landen is het gaandeweg verminderd, in vele is het zelfs totaal uitgeroeid, zooals in Zwitserland, enige deelen van Duitschland en de meeste provincies van Nederland. Vroeger, zegt van Bemmielen, waren de edelherten talrijk op sommige plaatsen van ons land, vooral in de dicht begroeide duinstreken. In groote menigte kwamen zij vóór tusschen den Haag en Egmond, maar sedert meer dan een eeuw zijn zij ook dáár verdwenen en treft men ze alleen nog aan in de lange rij van bosschen, die zich uitstrekken van Sonsbeek tot aan de Soerensche wouden. De enkelingen, die men nu en dan elders ontmoet, kan men gerust als overloopers beschouwen.

Edelwild houdt niet van de vlakten, aan heuvelachtige terreinen geeft het de voorkeur; groote, samenhangende wouden, liefst van loofboomen, trekken het vooral aan. Daarin vereenigen zich de herten tot meer of minder groote troepen, met zorg gesorteerd naar ouderdom en geslacht. Oude dieren, kalveren, spitzers, gafelers en smaldieren, verschillende benamingen voor het hert naar zijn ouderdom en geslacht, blijven gewoonlijk bij elkander; de forskere herten vormen afzonderlijke troepen, terwijl de kapitale herten, tot aan den bronsttijd, meestal in eenzaamheid leven. Die bronsttijd begint in de eerste dagen van September en duurt tot ongeveer half October. Onder den invloed der geslachtsdrift vergeet een enkele wel eens de hem aangeborene voorzichtige schuwheid, laat zich besluipen en sneuvelt door den kogel van den lang op hem loerenden jager. Zoo'n dood is het edelhert onwaardig. Het te zien sneuvelen kan men zich niet anders voorstellen, dan front-makende voor de honden, in het nauw gedreven door een heele equipage van jagers en jageressen te paard, met hoorneschal en fanfares, in tegenwoordigheid van een heelen jachtstoet.

Dat is de ware hertenjacht, die officieel de parforce-jacht genoemd wordt.

Voor zoover het is na te gaan was de Romeinsche schrijver Aimonius de eerste, die van de parforce-jacht gewaagde. Hij vertelt, dat in de vijfde eeuw na Christus de Franken-Koning Clovis reeds parforce jaagde en dat hij, juist door deze wijze van jagen, de terreinkennis opdeed, welke hem in staat stelde om, onder Alaric, de Gothen te verslaan. De parforce-jacht zou dus van Gallischen oorsprong zijn. Zeker is het in ieder geval, dat zij tot in den tijd van Karel den Groote alleen in Frankrijk werd uitgeoefend. De Germanen kenden haar niet, omdat, zeggen Tacitus en Caesar, hunne paarden te klein, te zwak en te langzaam waren, om voor die jacht dienst te kunnen doen. De gansche middel-

eeuwen door en nog geruimen tijd daarna, was en bleef Frankrijk den toonaangever. De Fransche voorschriften kregen kracht van wet en waren samengevat in de destijds verschijnende werken over de *Grande Vénerie*, die ook in andere landen druk werden geraadpleegd.

Van Lodewijk IX tot Hendrik IV was er geen Fransche Koning, die niet een nieuw jachtwetje bedacht, of de bestaande wetten aanvulde. Hendrik IV zelf was een hartstochtelijk parforce-jager onder zijne regeering en meestal door zijn toedoen werden de signalen en de jacht-fanfares gewijzigd en met hem begon het gouden tijdperk der Fransche parforce-jacht.

Ongeloofbaar groot waren de sommen, die Lodewijk XIV voor zijn jachtvermaak uitgaf. Talrijk was het jachtpersoneel; paarden en honden waren de mooiste en de beste van het geheele land, en voor prima exemplaren was geen bedrag hem te groot.

Het costuum der jacht-edelknopen bestond uit een ronden vilhoed met breeden rand en zijden lint, een lichtkleurigen zijden rok met breede mouwen, handschoenen van hertenleer, beschutten den arm tot over den elleboog, tegen de striemen van takken en twijgen, tot over de knie rijkende kaplaarzen en vergulde sporen. Een rijk besneden jachtmes voltooide de uitrusting.

Het parforce-jagen zat den Fransche Koningen als het ware in het bloed; zelfs Napoleon I, die wel beschouwd toch geen jager was, had nog een equipage van 300 honden en 30 paarden, die hoofdzak bestemd voor de hertenjacht. Dikwijls kwam hij er niet mede in het veld, want de oude Fransche adel, de aanhangers der Bourbons, die de tradities der parforce-jachten zuiver bewaard hadden, wilden zich bij den Korsikaanschen verovera niet aansluiten.

Men moet dan ook wachten tot de „Restauratie” om deze jacht weer algemeen te zien worden. Lodewijk XVIII, evenals Karel X, gaven zelf het voorbeeld en niet minder dan 650.000 franks werden door den Franschen minister Girardin op het budget gebracht, enkel en alleen voor de parforce-jachten van zijn Koninklijke meester. Het jacht-uniform bestond toen uit den blauwen gegalonneerden rok met zilveren knopen der Bourbons, een rood vest, blauw satijnen rijbroek, gegalonneerden hoed en een verguld zilveren gordel. De jacht-equipage van den hertog de Bourbon werd gerekend voor de beste der geheele wereld. Onder Koning Louis Philippe begon de parforce-jacht, door de vele in de hofhouding aangebrachte bezuinigingen, te tanen. Tijdens de regeering van Napoleon III bloeide zij weer op en is van dien tijd af tot op heden vooral onder den Franschen adel, steeds in eere gebleven. Frankrijk telt thans 130 equipages van meer dan 30 honden, met 7035 paarden, en 150 equipages van minder dan 30 honden met 3600 paarden, die nagenoeg allen gebruikt worden op de hertenjacht.

Werd de parforce-jacht het eerst uitgeoefend in Frankrijk, Engeland is het land, waar zij van oudsher aanhangers vond en waar zij onafgebroken in eere bleef.

Bij de oude Britten stond het wild zeer hoog in aanzien en de hertenjacht hielden de Celten voor de hoogste uiting van sport. Zoo groot schijnen de gevaren geweest te zijn, waarmede die jachten gepaard gingen, dat zij in de oude Celtische balladen werden vergeleken met die van den oorlog en meer dan een jager

moest zijn leven boeten, voor de wonden, welke de machtige gewedragers, in woede ontstoken, ruiter en paard toebachten. Zoo groot was onder den Engelschen adel de liefde en de hartsvochten, die zij voor de hertenjacht gevoelden, dat zelfs edeluitsloten.

Dergelijke jachten vorderden in Engeland veel voorbereiding. Had de vorst te kennen gegeven, dat hij wenschte te jagen, dan moesten opper-jagermeesters en houtvesters er voor zorgen, dat op het afgesproken uur alles in orde was. Herten joeg men er op twee verschillende wijzen: met den kruisboog, waarbij de honden soms gebruikt werden om het wild op te drijven, en achter de paarden, met grauwe drijfhonden.

In de districten, waar gejaagd werd, moesten de sheriffs ervoor zorgen, dat de paarden der deelnemers aan de jacht behoorlijk werden gestald en dat het gesneuveld wild naar de verzamelplaats gebracht werd. Houtvesters, jagers, opzichters en verder personeel hielden zich bezig met het in elkander zetten van houten gebouwen, waarin de Koning en zijn hofstoet werden geherbergd, eenvoudige gebouwen natuurlijk, met frisch loof bedekt om de hitte te weren.

Was de uitgekozen dag aangebroken, dan nam de opperjagermeester de leiding van den stoet op zich. De honden werden op een vooraf bepaalde plaats verzameld en men wachtte op het signaal der jachtknechten, aangevend, dat het wild de bedden had verlaten en de weideplaatsen ging opzoeken. Uit het aantal en de soort dier signalen kon men opmaken hoeveel stuks en welk soort wild men te wachten had. Gold het een drijfjacht, dan werd het wild naar de standplaats des Konings gedreven om er door hem of door de in zijne nabijheid geposteerde boogschutters te worden neergelegd.

Onder Eduard III hadden de hertenjachten te Essex en meer nog die bij Waltham eene groote vermaardheid verkregen; jagers en jageressen wedijverden er in de uitvoering der koenste ruitersstukjes.

Zoals licht te begrijpen is, werd oorspronkelijk alleen gejaagd op in vrijheid levende herten, zooals het ook thans nog gebeurt in de landen, waar het roodwild in voldoende hoeveelheid voorkomt. Nadat de jachtopzieners uit de nagelaten sporen hebben opgemaakt, dat er in een bepaald gedeelte van het bosch zich een hert ophoudt, worden de honden op dat spoor gebracht en moeten het hert uit zijn bed opjagen. Beneden de vijf jaar mag in Engeland geen hert worden gejaagd en er behoort niet weinig kennis toe om, alleen op het spoor, den ouderdom van het dier te bepalen.

Maar evenals zoovele andere landen is ook Engeland langzamerhand arm geworden aan in vrijheid levende herten. Wel treft men ze nog talrijk aan in de Schotsche hooglanden; daar echter is het terrein niet geschikt om ze te paard en achter de honden te forceeren. Men zon dus op iets anders en zoo ontstond het jagen achter opgevangen en op den jachtdag losgelaten herten, eene jacht die den naam draagt van *hunting the carted stag*.

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE PIQUEUX VAN 'T „DEELERWOUD”. MET ZIJN VIER „CHIENS D'ATTAQUE”.

Toen het vangen van herten moeilijker begon te worden, ging men jagen op herten, die in groote parken waren groot gebracht en die door doelmatig voedsel de werkelijk wilde herten in snelheid en uithoudings-vermogen zelfs overtroffen.

Het was vooral George II van Engeland, die deze jacht met hartstocht uitoefende. Hooggeplaatste buitenlanders staken het Kanaal over om zich de regelen eigen te maken en talrijk was steeds het jachtgezelschap. De master droeg toen een lichtbruinen

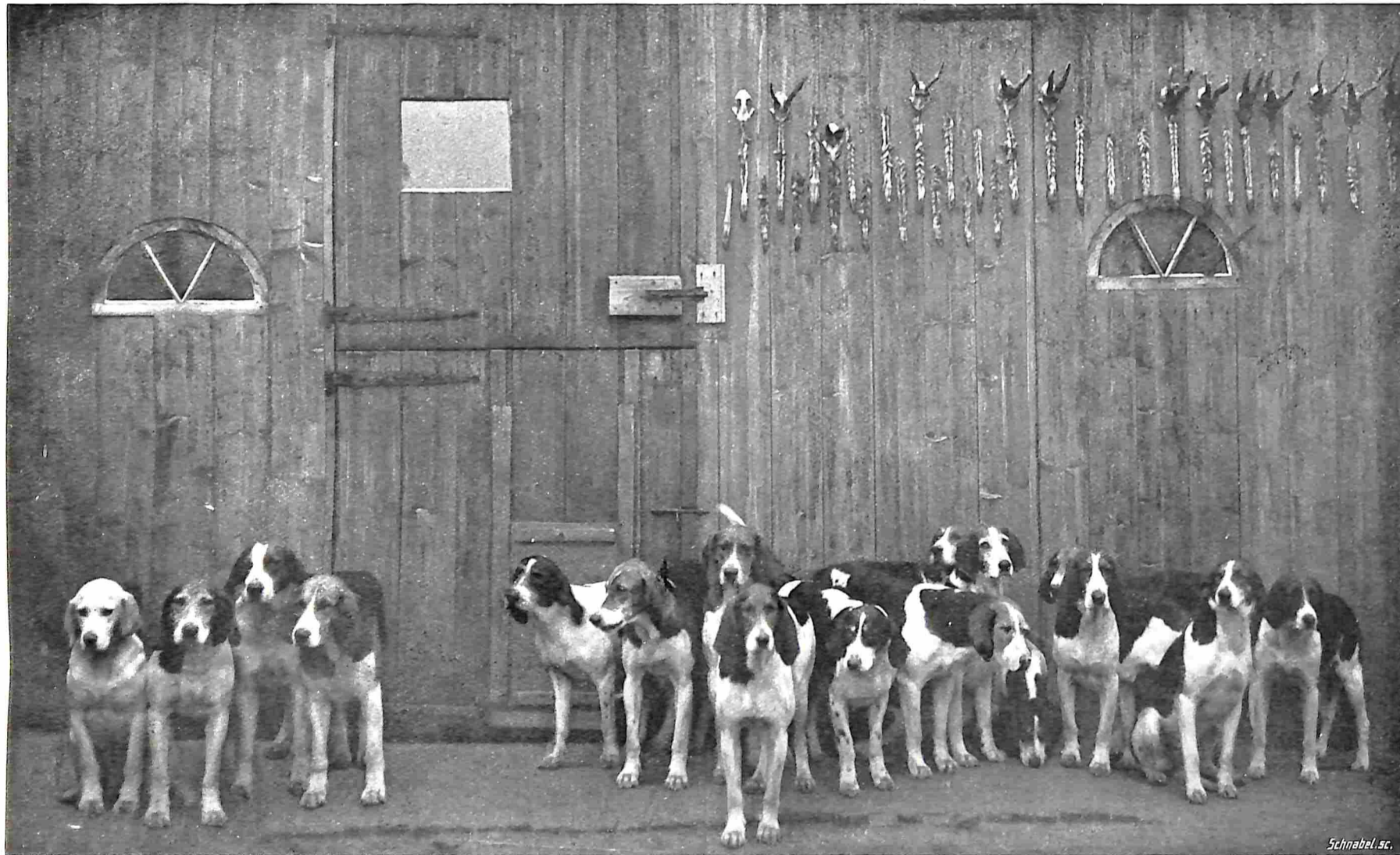

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE „CHENIL” (VERBLIJFPLAATS DER HONDEN) TE VARENNA IN 'T DEELERWOUD.

rok met zwart fluweelen vest en gouden tressen. Schatten werden besteed aan paarden en jacht-uitrustingen, schitterend was de aanblik der rendez-vous-plaats.

Destijds was het reeds de gewoonte om aan het hert een voor-sprong te geven van 5 à 30 minuten, vooraleer de honden op het spoor gezet werden. Die tusschentijd werd zoek gebracht met vroolijke hoornmuziek, terwijl de honden, die het voorspel kenden en reeds wisten, dat spoedig de dans zou beginnen, hun ongeduld met aanhoudend geblaf te kennen gaven.

Zoo goed was de Koninklijke meute gedresseerd, dat een bepaald hoornsignaal voldoende was om hen de vervolging van het wild te doen staken en ze te doen wachten, dat het jachtgezelschap, meer speciaal de dames en de minder goed bereden ruiters, hen hadden ingehaald.

Het duurde tot in de XVIde eeuw, vooraleer de Duitsche parforce-jachten, door invoering der Engelsche en Fransche jachtwijzen, een regelmatig verloop kregen. Toen bestonden er reeds een twaalfstal equipages, waarvan de voornaamste waren de Engelsche te Celle in Hannover, die van Mecklenburg Schwerin, de Pruisische te Potsdam, de Keurvorstelijk Beiersche te Nymphenburg, de Koninklijk Poolsche te Hubertusberg in Saksen, de Weimarsche en de Hessisch-Darmstadsche.

Men kende in die dagen geen grooter genot dan een parforce-jacht achter de herten. De hoven van Waldeck, Saksen, Brandenburg, Hannover, Darmstadt en Dessau wedijverden tegen elkander, wie bij die gelegenheid de schitterendste feesten zou geven. Een der beroemdste was die van Bernburg. Het terrein, steile bergen en diepe dalen, was er van dien aard, dat alleen zeer goede, uitstekend bereden ruiters de jacht volgen konden; meer dan één ongeluk is er gebeurd en geen wonder dat zij voor zeer gevaarlijk gehouden werd. Vorst Victor Friedrich forceerde er jaarlijks van Augustus tot November 30 à 40 stuks roodwild.

* * *
Al hebben wij in ons land geen hertenjachten meer in den waren zin des woords, toch hebben wij er nog andere die, wat de wijze van jagen betreft, haar gelijk zijn. De parforce-jacht wordt nog uitgeoefend, o. a. door de Heeren W. Baron van Heeckeren van Eng-huizen en M. J. Baron van Pal-landt, wier „Deelerwoud Equi-page” in ons land een goed klin-kenden naam heeft. Eenekortebe-schrijving van hare verrichtingen en van de wijze waarop gejaagd wordt, zal een goed denkbeeld geven van een hertenjacht, met dit onderscheid alleen, dat het hert door een ree wordt vervangen.

„Deelerwoud” beslaat eene oppervlakte van twee duizend vijf honderd bunder, rondom afge-slotten met een twee meter hoog rasterwerk van zwaar ijzergaas. De jachtwet is daarbinnen niet van toepassing en den geheelen winter dóór mag er gejaagd worden; dit gebeurt dan ook meestal 's Dinsdags en 's Zaterdags van iedere week.

De honden, waarachter gejaagd wordt, behooren tot het in Frankrijk welbekend ras der „Batards-Anglo-Saintongeais”; zij worden er meestal gebruikt op herten, soms ook op wilde zwijnen, maar dan liefst gekruist met Engelsche foxhounds. Op Deelerwoud gebruikt men ze uitsluitend op reeën.

Op de jachtdagen gaat de *piqueux* 1), 's morgens heel vroeg, met een zijner beste honden, meestal een oude die het klappen van de zweep kent, het bosch in, om langs voetpaden en zand-wegen, een versch reeënspoor te zoeken, en heeft hij dat gevonden, het dan te volgen tot op de plaats waar het wild in het dennen- of akkermaalsbosch of in een ruig heideveld is gaan staan.

Zoodra hij het spoor niet meer met het oog volgen kan, speurt hij, in een tamelijk breeden kring, rond het bosch heen om zich er van te overtuigen dat het gespeurde ree niet verder gegaan is, is dat het geval dan staat het er niet alleen en hij weet dat zij vóór den avond die standplaats nu niet meer zullen verlaten.

1) *Piqueux* heeft het toezicht over de verzorging der honden, ook buiten den jachtijd; hij volgt het wild te paard.

Foto Aug. F. W. Vogt.

E. LEMOINE.

DE PIQUEUX VAN HET „DEELERWOUD”.

Tegen elf uur is de *piqueux* op de rendez-vous-plaats, waar de jachtstoet reeds verzameld is; den *maitre d'équipage* 1) breekt hij verslag uit van zijne bevinding en onmiddellijk rijdt men met de gansche meute naar de plaats waar de sporen van het wild in de dekking verdwijnen. Daar blijven alle honden, op vier onder de hoede van den *valet de chiens* (2) en met die vier besten van de meute natuurlijk, volgt hij het spoor verder te trachten het ree op de beenen te krijgen.

Dat verder-sporen is een alles behalve gemakkelijk werk. Met behulp van zijn jachthoorn en ook met woorden wakkert hij de honden aan om te zoeken, helpt zelf zooveel mee als hij kan. Eindelijk, soms heel in de verte, hoort men de honden *hals-geven* 3). Het *bien-aller* (4) schalt over de vlakte, de *valet-de-chiens* koppelt zijn honden af, die geleid door de stem hunner makkers, reeën gaan in de richting waar het wild gevonden is.

Staat er maar één ree in dat veld, dan laat het zich eerst een tijd rondjagen; zijn er meer dan worden fluks de honden afgeslagen en gebracht op het ree dat men hebben wil. Waar zulks mogelijk is, wordt dan tevens de voet opgenomen, om tijdens de jacht steeds te kunnen weten of men op een verspreid ree dan op een reeds gejaagd ree valt.

Dit nu is èn voor den *piqueux* èn voor de honden een zeer moeilijke zaak; toch hangt er, voor een klein deel, het succès van de jacht van af.

Immers zoodra een hond kens valt op het spoor van een ree dat nog niet gejaagd was, mat hij zich nutteloos af en breekt de jagers niet tot het gewenschte resultaat, het doen sneuvelen van het achtervolgd wild. Is er onder de meute een hond die zich van het spoor niet laat afbrengen, een *chien change*, zooals hij genoemd wordt, dan heeft hij voor zijn eigenaars eene niet hoog genoeg te schatten waarde.

Weinig wildsoorten geven, wanneer zij worden achtervolgd, zooveel blijken van slim over-den als het ree. Drie-, viermaal het het dezelfde afstanden af, maar steeds in verschillende richtingen van het bosch ijlt het de vlakte op, van de vlakte weer terug naar het bosch, blijft dan een tijd in de dekking, drukt zich evenals een haas, en geeft dan soms zoo weinig lucht af dat de ginnelingen of minder ervaren honden hem voorbijlopen, en de jagers aan het succès der jacht gaan twijfelen. Dan springt hij plotseling op, slaat eene aan de gang der honden vaak tegenovergestelde richting in, wordt door een rechtsomkeert opnieuw achterna gezet en bezorgt dan den stoet nog een prachtige maar langen jachtdag.

Dat er op zoo'n dag, zoooveel met paarden als met honden, heel wat onvoorziens wordt beleefd, spreekt van zelf; daarom trent in bijzonderheden treden is echter onnoodig; genoeg is het om op te merken dat,

aan het spoor der achtervoeten gemakkelijk is op te merken. Voor de jagers zijn die sporen het bewijs dat het einde nabij is.

Eindelijk geeft het dan ook den strijd op; het wordt door de honden ingehaald en door den *piqueux*, die er voor te zorgen heeft dat hij er te paard bij is, afgemaakt. Dat sneuvelen van het ree geschiedt, merkwaardig genoeg, bijna altijd op de plaats waar het werd opgedaan; met een hert daarentegen geschiedt dit nooit. Edelwoud zoekt den dood in het water, in een vijver of in een rivier. Zoodra het ree gesneuveld is, wordt het ontweid en de veer als souvenir, een der aanwezigen aangeboden, *l'honneur du piqueux* het overige wordt overgelaten aan de honden wier maaltijd het als *la Curée* wordt bestempeld. Een en ander geschiedt, evenals trouwens alle andere deelen der jacht, met inachtname der om-

- 1) *Maitre d'équipage*, de eigenaar der equipage en leider van de jacht.
- 2) *Valet de chiens*, deze is belast met de verzorging van de honden t'huis en tijdens de jacht.
- 3) *Hals-geven*, jagersterm voor blaffen.
- 4) *Bien-aller*, het signaal dat aanduidt dat de jacht is begonnen.

traditieën en onder de tonen van schitterende fanfares. Maar niet altoos gaat het zooals hierboven beschreven is; soms gebeurt het dat een gespoord ree niet op de beenen te krij- worden achtergelaten. Nog in Januari l.l. hadden de eigenaren gejaagd, keerden zij 's avonds om zes uur naar huis terug; de honden hadden wel hun best gedaan, maar de mist speelde hun parten.

Ook voor de paarden zijn het zware dagen en met niet, of slecht getrainde dieren is het niet mogelijk zoo'n jacht mede te maken; een gestrekte galop over allerhande hindernissen, die om 9 uur 's morgens begint en soms 's avonds om 7 uur eerst eindigt, is geen kleinigheid.

En toch is zij verrukkelijk een jacht, achter de honden en biedt zij, naast kranige sport, tal van genietingen. „Wanneer men,” zegt de Heer van Pallandt, in zijne „mededeelingen omtrent de verrichtingen van de equipage „Deelerwoud”, „wanneer men op een zonnigen winterdag, op een goed paard gezeten, op den hoek van een bosch in het Deelerwoud staat te luisteren, op te wachten op de dingen, die komen zullen, wanneer men het ree voorzichtig de dekking ziet verlaten, snel de vlakte over- een goeden galop achter de honden belooft, wanneer men de zware stemmen der honden hoort, honderdmaal weerkaatsend tus- schen de boomen en in de verte de wonderschoone tonen van een *bien- aller*, dan voelt men zich dankbaar gestemd, omdat men getuige mag zijn van zoo'n schouwspel!”

L. SEEGERS.

BIJ DE MIEREN.

(Vervolg).

SOMS vechten deze duellisten tot den dood, zonder hierin verhinderd te worden, en talrijk zijn deze gevechten van man aan man, voornamelijk bij de grenzen van het terrein, wanneer het dichtste van het gevecht den hoop meer en meer nabij komt. Vaker sleept het tweegevecht anderen mee in zijn draaikolk. Een voorbijtrekkende roode strijder grijpt een poot van den zwarten strijder en een zwarte op zijn beurt stort zich in den kamp, omvat de voelspriet van zijn rooden vijand. Zóó dicht de strijd zich aan tot een troep, waaruit nu en dan eenige zich terugtrekken om opnieuw het middelpunt van een botsing uit te maken.

De roofmieren zijn niet altijd de overwinnaars, maar in dit geval gelukt het haar in de belegerde stad te trekken en er vele larven en poppen gevangen te nemen. Als zij zich met haar vracht huiswaarts sleepen, ziet men soms een strijdster haar prooi dragen en tegelijkertijd een krijgstrophee achter zich aanzeulen in den vorm van een afgehouden zwarten kop, waarvan de samengeklemd kaken nog steeds gehecht zitten om des overwinnaars poot. De plunderaars keeren niet altijd schot-vrij terug. Soms volgen de geplunderde dorpelingen de achterhoede der colonne, storten zich op de vreemdelingen en dan gelukt het hen wel eens eenige gevangenen te verlossen. Na korten tijd keeren de voortvluchtige zwarte mieren van uit de grassen- en varen-omgeving, waar zij met hunne jongen heen gevlucht waren, terug, en duiken op uit de hol-achtige schuilplaatsen, waarin zij zich hadden georganiseerd. Hunne kleintjes, voor wie allen hun leven gewaagd en sommigen het er ook wel bij ingeschoten hebben, groeien op in de stad hunner ontvoerders en vuren misschien, vóór het getij verlopen is, hunne roovers aan tot een anderen rooftocht naar hunne geboorteplaats. Helaas! De natuur is geen vrede's-vereening en

niets is „natuurlijker” dan oorlog. Onze hoop op „vrede op aarde” zal moeilijk kunnen verwezenlijkt worden naast de heerschappij van het „natuurlijke”.

Wat is de reflex van deze gewoonte op de roofmieren en haar voorwerpen? Zouden wij moeten verwachten, dat de sociale wetten en gebruiken, die zulk een machtigen invloed uitoefenen op het menschenras, met gelijke resultaten op de mieren zouden inwerken? Laat ons dit eens onderzoeken. In het geval van de Polyergus-mier vinden wij haast grenzenloos vertrouwen in de slaven. De glimmende roofmier legt bij roof, aanval, gevecht, gevangenneming en kapen der jongen van de onderworpen soorten, een kolossale levendigheid en doortastendheid aan den dag. Maar zij nemen part noch deel in de huishoudelijke aangelegenheden van het mierennest. Het graven van gangen en kamers, de voeding van haar eigen jongen, van af het ei tot jonge mier, de verzorging van hare jonge gevangenen, het verzamelen van levensmiddelen, en de onderhouding van hunne koninginnen, gevleugelde mannetjes en wijfjes, dit alles wordt door de slaven gedaan. Het misbruik gaat zoo ver, dat de Polyergus-strijders zich niet zelf voeden, maar van hunne dienaars afhankelijk zijn, wat de voeding aangaat. Het is verbazend en ongelooflijk, dat ééinig schepsel tot

zulk een abnormalen toestand zou geraken; maar proefnemingen toonen aan, dat wanneer deze strijders in kunstmatige nesten worden geplaatst, zonder hunne gewone volgelingen, zij weldra sterven temidden van overvloed. Zoodra er slaven worden bijgevoegd, verandert het schouwspel. Met het instinct van een philanthroop en een verpleegster — of zullen wij zeggen van een geboren ondergeschikte? — nemen de zwarte arbeiders die Amazonen onder handen, redden van een wisseligen dood, hen die nog leven, reinigen het huis en zetten alles weer netjes aan den gang.

Bij de Bloedroode mieren ontwaren wij geheel andere toestanden. De roode strijders zijn tevens arbeiders. Bij het bouwen en andere huiselijke werken toonen zij dezelfde wilskracht als bij het vechten. Denest-bouwkunde van de Polyergus-mier, draagt de karaktertrekken van haar slaven; of wanneer er twee onderworpen rassen zijn, die van beiden. De architectuur van de Bloedroode-mier heeft haar eigen persoonlijkheid, vermengd met die harer slaven. De theorie, dat instellingen, wier grondslagen gevormd zijn door plunder en slavernij, afbreuk zouden doen aan haar ondersteuners, valt hier in duigen. Of moeten wij terugkeeren tot Darwin's gezichtspunt, dat de kunst van het slaven-maken, welke haar uiterste bloei bij de Polyergus-mier bereikt heeft, bij de Bloedroode-mier nog in ontwikkeling verkeert en nog geen gelegenheid vond zijne ware onvermijdelijke gevolgen te bereiken. In alle gevallen, is de Bloedroode mier een normale mier door haar krijgs- en nijverheids-instincten, waartoe wij nog moeten bijvoegen die van het plunderen en het aannemen van andere soorten.

Bij de Polyergus- en de Bloedroode-mier beide, is het merkwaardig, dat er noch vruchtbare koninginnen, noch maagdelijke koninginnen en mannetjes in de gemeenschap worden verzorgd, alleen eigen volk wordt gedooft. De arbeidende klasse vermeerdert zich uit de gevangenen, die als larven en poppen zijn ingevoerd en opgekweekt in eene omgeving, die door hunne kapers geschapen is. Deze voorzichtige schepseltjes kunnen ons wel een lesje geven, dat ons aantoonde welke de invloed van de moederschap en die van huiselijke en burgerlijke omgeving op de karaktervorming der jeugd en de gewoonten van den rijperen leeftijd is.

Welke uitwerking heeft de mieren-slavernij op haar slachtoffers? De auteur heeft, wat hem betreft, nooit iets van eenige

foto Aug. F. W. Vogt.

G. BLOM,

VALET DE CHIENS MET VIER DER BESTE HONDEN VAN HET „DEELERWOUD”.

Milton herinneren in het onvergelykelijke verhaal van de schepping der levende schepselen, dat hij in den mond van Raphael legt. Deze engel plaatst met zoölogische nauwgezetheid, de vleugeligen aan het hoofd van alle insecten-orde:

FIRST CREPT.

—The parsimonious emmet, provident
Of future in small room large heart enclosed;
Pattern of just equality perhaps
Hereafter, joined in her popular tribes
Of commonalty."

Paradise lost, VII. 484.

Zonder twijfel schreef Milton beter dan hij toen kon weten, want in de mieren zag hij het voorbeeld voor een rechtvaardige, gelijke en bedachtzame maatschappij.

Dus waren de verhalen, die tot het einde van de achttiende eeuw golden, toen Gould, een Engelsch predikant, die een bewonderenswaardige studie van de mieren in Engeland gemaakt had, het eerst deze beweringen in twijfel begon te trekken. Hij was geen oogstende mieren in Engeland. Daarop daagde hij de nauwkeurigheid der oudheid uit, zonder die van Koning Salomo te sluiten. De twijfel is als een bacterie, zij verspreidt en verbreedt zich snel. Kort hierna had het oude geloof in de oogstende mieren opgehouden te bestaan. Latreille, aan het hoofd der Fransche entomologen, weigerde het nieuwe aan te nemen, en was zelfs genoeg om de algemeene dwaling te doen blijven bestaan. De Zwitser Huber, de onvergelykelijke geschiedschrijver van de mieren, even boeiend in stijl als nauwgezet en oorspronkelijk van observatie, schortte zijn oordeel op. De Engelschman Kerton, een groote autoriteit in entomologische aangelegenheden (en evenals Gould een Anglikaansch predikant) kwam voorzichtig de toen heerschende twijfel tegemoet en opperde de gedachte dat men een verkeerde uitlegging aan Salomo's woorden had gegeven.

Zelfs het schoone werk, *Smith's Bible Dictionary*, in de Amerikaanse uitgave van 1868, tracht Salomo te excuseren, wanneer het zijne woorden (Spreuken VI. 6—8: XXX. 25) toepast op de algemeene geloof, dat de door de mieren in hare nesten geslepen graankorrels als voedsel werden gebruikt, in plaats van als bouw-materiaal.

Hier en daar rees een wanklank. Een partij trok voor het oude geloof op. Thompson, de Amerikaanse zending, gaf zijn nu klassiek geworden boek *„The Land and the Book”* evenals de Engelschman Moggridge in zijne uitstekende studies over de landbouwende mier in Zuid-Italië, bewijzen, die den doorslag hadden moeten geven, maar die de publieke opinie toch niet veranderden. Het is ontegenzeggelijk, hoewel niet algemeen erkend, dat de wetenschap zeer conservatief is wat betreft stevig ingewortelde begrippen en vaak niet wil weten van wat nieuw en afdoend is. Daardoor kwam het ook, dat het oude geloof in de oogstende mieren niet werd hersteld vóór de verschijning in 1880 van mijn boek (nu uitverkocht) getiteld: *The Agricultural Ant of Texas*.

De belangstelling des auteurs werd opgewekt door een zeer aantal oude manuscripten die de voortreffelijke insectenkenners Ehra T. Cresson hem overhandigde. Zij waren geschreven door Dr. Gideon Lincocurn, van Texas, en waren bewaard gebleven in de archieven der American Entomological Society, waar juistheid hunner gegevens sterk in twijfel werd getrokken. Toch maakten die papieren op mij den indruk, als bezaten zij een grondslag van waarheid. In den zomer van 1877 bezocht ik Texas met het voornemen, indien het mogelijk was, het oude vraagstuk, hetwelk de wetenschap ontkennend had beantwoord, maar dat nu weer te berde was gebracht, op te lossen. De vraag was: bestaan er werkelijk oogstende mieren en zoo ja, wat zijn dan hun gewoonten?

(Wordt vervolgd)

*) De landbouwende mier van Texas.

HET BESPROEIEN DER VRUCHTBOOMEN

WAT al een werk hebben wij op 't programma om als de tijd daar is, uit te voeren. Wij buitenschen, beschikkende over een grooteren of kleineren tuin, waarin wij onze bloemetjes, onze groenten en vruchten verbouwen, verheugen ons reeds over de vooruitzicht te genieten van de malsche en geurige groenten en vruchten.

Waarde lezer, vergeef mij als ik u in den waan gebracht thans 't een en ander over groenten of bloemen te zullen bespreken. Onze arbeid, waarover wij 't zullen hebben, moet verricht worden in boomgaard of vruchtentuin en behoort nu juist niet tot de meest prettigste werkzaamheden, maar... gebeuren moet het werk, wijl we 't anders aan ons zelf te wijten zullen hebben, wanneer we weinig of slecht gegroeide vruchten oogsten. Over 't bemesten en snoeien, de boomen afboenen, we dit heden niet aanroeren, alleen om ons artikel niet al te lang te maken, doch niet, dat we meenen dit minder noodzakelijk te maken. We willen ons heden bepalen tot een werk, dat zóó nuttig is, dat wij hieraan alleen een artikel wijden. We bedoelen hier besproeien der vruchtboomen met Bouillie Bordelaise. Wij zijn overtuigd zijn van het groote nut, dat dit besproeien kan te

IN EEN OOGSTVELD. DE MIEREN ZAMELEN BUFFELGRAS.

uitwerking kunnen bemerken. De twee eenige soorten, die door hem werden nagegaan — de zwarte en de „Schaufuss"-mieren — leven in enkelvoudige nesten, precies als in de samengestelde. De slaven der Amazones behouden hunne vechters-neigingen en laten zich niet tot eenvoudige arbeiders vervormen. Zij schijnen met volkomen royaalheid de bekende toewijding, die de mieren eigen is, aan de gemeenschap en haar jongen toe te dragen. Aangezien slavenouders niet geduld worden en de dienstbaarheid niet van ouders op jongen overgaat, kan men niet weten welke veranderingen in den loop der tijden onder andere omstandigheden zouden hebben kunnen plaats vinden.

Maar op één gebied schijnt de mieren-slavernij een reactie uitgeoefend te hebben op de rassen, die in de nabijheid van roofmieren leven, door grooter voorzichtigheid en listigheid te ontwikkelen bij het beschermen hunner nesten en waarschijnlijk minder moed bij het verdedigen er van. Op plaatsen, die geen roofmieren herbergen, bouwen de zwarte mieren zulke uitgebreide nesten, dat zij er grasveiden en tuinen totaal door beschadigen. Haar bouwkunde en gedrag vertoonen die afwezigheid van angst voor zeker soort gevaren, welke eene gemeente, die in volmaakt vertrouwen en onafgebroken veiligheid leeft, kenschetst. De zwarte kolonies daarentegen, die in de nabijheid van roofmieren nesten gelegen zijn, vertoonen eene neiging om den buitenbouw kleiner te maken of geheel af te schaffen. De toegangen zijn minder talrijk en verborgen.

Eens, terwijl de auteur naging, hoe een Bloedrood leger een zwarte kolonie aanviel, was hij in de gelegenheid, op korten afstand van het schouwspel een arbeider der *formica Schaufussi* te zien, die zich vóór- en achterwaarts bewoog op een wijze, die de nieuwsgierigheid opwekte. Wetende, dat dit een tot slaaf gemaakte soort was, richtte hij al zijn aandacht op deze éne mier. Zij was bezig de laatste hand te leggen aan de sluiting van haar nest. Eerst nam zij een kleinen kiezelsteen. Daaraan werden een paar kluitjes aarde toegevoegd. Toen wandelde zij weg, deed alsof zij de omgeving opnam en kwam toen voorzichtig terug. De kans was schoon! Vervolgens kroop zij handig in de kleine, open ruimte en aan hare bewegingen binnen in en de toevallige opduiking van een voelsprietpuntje, kon men zien, dat zij bezig was haar taak binnenin voort te zetten. Eindelijk was die volbracht en alles werd rustig. Juist op dat oogenblik naderde er een Bloedroode strijder, oogenschijnlijk een spion van het in aantocht zijnde binnendringende leger. Hij tastte hier en daar met zijne voelspriet, liep zelfs over den ingang, waar de *formica Schaufussi* in was verdwenen, en ofschoon zijn achterdocht wel wat scheen opgewekt, trok hij toch ten slotte af. Dankbaar was de schrijver, toen hij zag hoe de Bloedroode plunderaar bedrogen was en dat het instinct van zelfbehoud sterker was geweest dan de listen eens roovers. Misschien was dit gevoel van den auteur ook wel een „menschelijk voordeel”?

HOOFDSTUK VI.

LANDBOUWENDE MIEREN.

Van af de oudste tijden heeft men de mieren als graan-oogsters beschouwd. Tenminste in zooverre het het boeren-bedrijf, dat men haar toekent, betreft. Er zijn slechts weinig punten in de natuurlijke historie, waarover de oude letterkunde het zóó eens is. In de Aeneas vergelijkt Virgilius de vertrekkende Troyanen met zwermen oogstende mieren, die de korenvelden bestormen. Vroege Engelsche schrijvers namen dit feit aan, enkel vertrouwende op de bewijzen der ouden. Laten wij ons de woorden van

brenge, zoowel voor de vruchten als voor de boomen, willen wij er te weinig wordt toegepast. Wat de schurft bij onze pere- en appel- dan willen we iets naders over deze ziekte mededeelen, om een helderder kijk te krijgen op de zaken, welke worden besproken.

Deze ziekte is in de laatste jaren sterk uitgebreid en vooral bij afkomstig zijn uit meer Zuidelijke landen.

Onder deze zijn echter zulke mooie en heerlijke vruchten, dat we alles moeten doen om ook die van de schurft te vrijwaren, peilijk sterk achteruit gaan.

Ofschoon de meest teere exemplaren 't eerst last van deze ziekte hebben, ziet men die ook reeds optreden bij vele sterkere soorten.

Hoe de schurft, *Fusicladium*, zich dan bij de pereboomen voordoet?

Ze treedt zoowel op bij het jonge, onvolgroeide lot en de bladeren als bij de jonge vruchten.

Wanneer de scheuten nog week, dus nog niet houtachtig zijn, komen daarop kleine bobbeltjes of blaasjes.

Later in den zomer, zoodra deze scheuten houtachtig worden, barsten deze blaasjes open en ziet men, wanneer de bladeren van de boomen zijn en de scheuten inmiddels twijgen zijn geworden, een meer of minder ruwe bast daarom.

Soms is deze zwam zoodanig in de twijg ingewoekerd, dat de topeinden — soms de helft der lengte — afgestorven zijn. Gaat zoo'n twijg niet dood, dan komen die doode schorsdeelen verder uiteen te vallen voor een deel af. Maar de ziekte woedt verder in de schors, die zich inmiddels daaronder gevormd heeft en ziet zoo'n takje er meer of minder uit als een van een kurkiep. De nieuwe scheut, later voorkomende op deze takjes, krijgen natuurlijk ook deze ziekte en 't gevolg is, dat, waar een boom sterk aangetast wordt, het vormen van bloemknoppen nagenoeg achterwege blijft.

En wanneer de boomen niet bloeien, brengen ze geen vruchten voort. En om de vruchten is het toch te doen.

Schurft op 't blad voorkomende. Hoeveel bladeren zijn niet zelden vol zwarte plekken als gevolg van 't optreden dezer ziekte. Die deelen van 't blad zijn natuurlijk dood, werken dus niet meer, en de groei moet noodzakelijk lijden, waar de deelen, die voor de assimilatie moeten zorgen, onvoldoende functioneeren en veelal vroegtijdig afvallen.

Schurft voorkomende op de vruchten. Niet zelden worden deze aangetast als ze nog klein zijn, ze pas de grootte eener knikker hebben bereikt. Ze worden dan zwart en vallen af. Zijn de vruchten grooter, als deze ziekte optreedt, dan krijgen ze in meer of mindere mate zwarte vlekken, ja, sommige soorten beginnen te barsten.

Door de zwarte vlekken groeit de peer scheef en bultig uit, daar alleen de niet aangetaste deelen doorgroeien.

De schurft voorkomende bij den appelboom komt die van den pereboom zeer nabij en alhoewel de eigenschappen dezer ziekte hier een weinig anders zijn, hebben ook bij den appelboom vooral de bladeren en vruchten schade. Soms evenwel ook het hout, doch in veel geringere mate dan bij den pereboom.

Zwarte wollige plekken vertoonen zich op de bladeren, deze worden daardoor kroes en vallen vroegtijdig af. De vruchten, die aangetast worden, barsten meestal niet, doch de schil vertoont eerst kleine vlekjes, die, naarmate de omgeving gunstiger is voor de ontwikkeling (vocht en warmte) spoediger overgaan in groote, grauwe vlekken, die zich nog uitbreiden als de vruchten reeds geplukt en opgeborgen zijn.

De schurft verspreidt zich door sporen. Dit zijn microscopisch kleine voortplantingsorganen, die bij milliarden op den aangetaste boom in het voorjaar en in den zomer loskomen. Door de lucht licht voortbewogen, vestigen zij zich op de scheuten, bladeren en vruchten, om zich hierop verder te ontwikkelen en deze plantendeelen te beschadigen.

Hoe vochtiger de lucht, hoe dichter de stand der boomen is, des te sterker de schurft zich verspreidt.

Ruim planten is mede een voorbehoedmiddel om de schurft tegen te gaan. Al deze ellende, al die schade, is een gevolg der zoeven genoemde ziekte.

Waar we nu weten, dat de schurft zoo enorm veel schade kan veroorzaken, is het noodzakelijk door gepaste middelen dit kwaad te bestrijden of wat nog beter is, te voorkomen.

Vele vloeistoffen zijn daarvoor reeds beproefd, doch tot heden heeft de Bouillie Bordelaise of Bordeauxche pap wel de beste resultaten gegeven. Op tijd en met oordeel aangewend, geeft deze vloeistof zeer bevredigende resultaten.

Voor het maken van B. B. heeft men noodig Kopervitriool en ongebluschte of pasgebluschte kalk, welke stoffen in water worden opgelost.

Voor besproeiing der boomen, die nog in rust zijn, neemt men een 2 à 3% oplossing, komen dus op 100 L. water 2 à 3 K.G. kopervitriool en 2 à 3 K.G. kalk.

Een weinig méér kalk in het mengsel hindert niet, — minder wel —, doch wat het kopervitriool betreft, moet men zich streng aan de bepaalde hoeveelheid houden. Heeft men nogal eenige aan de bepaalde hoeveelheid nodig, dan maakt men dit gereed in een vat van circa 200 L. inhoud.

Dit vat wordt eerst half vol schoon water gedaan. Bevat het

water onzuiverheden als stokjes, zand, kroos, enz., dan filtreert men het door een dun katoenen doek, welke over 't vat wordt gespannen of door een zeef.

De vereischte hoeveelheid kopervitriool op 200 L. (4—6 K.G.) wordt in een houten vatje of steenen pot opgelost. Door flink omroeren, telkens afgieten en opnieuw water bijgieten, gaat dit betrekkelijk vlg.

Ook dit gieten moet door een zeef of doek geschieden. Nadat de kopervitriool is opgelost, gieten we de kalkoplossing in het groote vat.

Na omroering wordt de kalkmelk in 't vat gegoten, ook door zeef of doek.

Wijl het onderste te dik is om direct door te zijgen, giet men daarop nog een paar malen nieuw water, roert het om en giet het dunne af.

Is ook de kalk in 't groote vat, dan wordt nog zooveel water bijgevoegd tot er 200 L. vloeistof in aanwezig is. Nu kan met het besproeien een aanvang gemaakt worden.

Voor het aanmaken van zoo'n hoeveelheid heeft één persoon niet meer dan een uur noodig. Verscheidene boomen kunnen hiermede reeds besproeid worden, vooral als deze een niet te grooten omvang hebben.

Het besproeien heeft plaats met een pulverisator of Sprenkelaar. Deze pulverisateurs bestaan in verschillende grootten en constructie. Voor niet te groote tuinen is een werktuig aan te bevelen, dat op den rug wordt gedragen. Bij uitgebreide terreinen werkt men vlugger met een grootere besprenkelaar. Deze zijn op wielen geplaatst en hebben veelal den vorm van een waterwagen. Hoe fijner verdeeld de B. pap op de boomen komt, des te meer effect de toepassing heeft. Voor 't besproeien van hooge boomen bedient men zich van een koperen buis of bamboestok. Bij 't gebruik der laatste wordt de guttaperchasing langs den stok gebonden. Wil men met het besproeien de gunstigste resultaten bekomen, dan is 't noodig de gemaakte vloeistof dadelijk na de gereedmaking te versproeien. Vooral geen dagen laten staan, wijl dan de werking der B. B. veel minder wordt. Vooraleer de vloeistof uit het vat in de pulverisator wordt gedaan, moet het mengsel flink worden omgeroerd.

Zoowel kalk als kopervitriool zakken spoedig naar beneden en zou onvoldoende omroering schade kunnen veroorzaken, wijl het bovenste een te zwakke, en het onderste uit het vat een te sterke oplossing zoude zijn.

Ook tijdens het besproeien is het omroeren in open pulverisateurs gewenscht, terwijl in dichte pulverisateurs, vooral wanneer die op den rug worden gedragen, door heen en weer schudden een gelijkmatige sterkte der vloeistof wordt behouden.

De B. B. doodt de ziektekiemen der *Fusicladium*, alleen dan wanneer deze werken, niet of zeer onvoldoende als ze in rust zijn. Daarom heeft het besproeien van December—half Maart weinig zin. Van dien tijd tot de knoppen beginnen te werken, en deze ziekte wederom begint op te treden, is het tijd de eerste besproeiing toe te passen.

Men mag bij het besproeien niet overhaast te werk gaan, want alle takken — ook de kleine — moeten van alle zijden goed bespoten worden, evenwel zonder dat de vloeistof van de takken afloopen mag. De boomen moeten er na de besproeiing geheel blauwachtig uitzien.

Alleen wanneer de boomen droog zijn, moet besproeid worden, terwijl bij sterken wind, wanneer men de vloeistof niet krijgen kan waar men ze wenscht en er dus veel van verloren gaat, het ook zijn doel mist.

Bij vele niet sterk aangetaste boomen is deze eene besproeiing voldoende, mits zij ieder jaar worde herhaald.

Bij boomen, die meer van schurft te lijden hebben, waar ook bladeren en vruchten worden aangetast, sproeit men zoodra de vruchten gezet zijn nogmaals, doch dan met eene oplossing van 1½—2%. In sommige gevallen en vooral in vochtige zomers is 't noodig een derde besproeiing toe te passen. Dit geschiedt zoodra de vruchten ongeveer ⅓ der grootte hebben. Over 't algemeen echter kan worden volstaan met éénmaal besproeien, mits men dit volhoudt ook al vertoonen de boomen geen schurft.

Niet alleen, dat de Bouillie Bordelaise een bestrijdingsmiddel is voor deze ziekte, ook andere ziekten als *Monilliarot* worden er door bestreden. Tevens is de uitwerking dezer vloeistof, afgezien van de genoemde, een bevordering van den groei der scheuten en bladeren, en wordt hierdoor dus de boom krachtiger gemaakt.

Er zullen velen zijn, die slechts een klein aantal boomen hebben, die dus de omslag met het aanmengen, zooals is beschreven, wel wat te veel vinden. Ze kunnen — alhoewel 't duurder uitkomt — zoogenaamd poeder van Bordeauxche pap koopen. Hierbij behoeft slechts water gedaan te worden en de oplossing is gereed. Dit poeder bestaat uit Kopervitriool en Sodex.

De prijs der kopervitriool is, bij eene partij, ± / 0.35 per K.G., en die van kalk hoogstens 1½ cts. per K.G.

Spoedig is de tijd voor het besproeien daar. Laten we ons best doen de boomen van ziekten vrij te houden, opdat wij mooie en gawe boomen verkrijgen en behouden en opdat de opbrengst daarvan schitterend zij. Daarom alleen of voor gezamenlijke rekening een pulverisator aangeschaft, zoo men die nog niet mocht bezitten en bij eenige partij kopervitriool opgedaan, dan krijgen we met de minste onkosten dit werk verricht.

J. BEENEN.

WOUT.

HET was alweer een heelen tijd geleden, dat ik er geweest was, in de kleistreek waar ik geboren ben. Maar nu liep ik er weer, de camera in de hand. Het land zag er als van ouds goed uit. Met een oogopslag bemerkte men dat er welvaart heerscht, maar pittoresk is het er niet. Welvaart is dan ook slechts zelden schilderachtig.

Doch als men zien wil, wat onze Hollandsche lente geven kan, dan moet men in het voorjaar, als de kersen en andere vruchtboomen in bloei staan, daar eens een kijkje gaan nemen.

Dan geniet men daar meer, dan in vele om hun natuurschoon beroemde streken.

Wie dan niet verrukt en opgetogen staat van al die heerlijke bloesempracht, moet alle gevoel voor natuurschoon wel ten eenenmale missen.

De geheele lucht is in dien tijd doortrokken van fijne bloesemgeuren.

De kersenboomgaarden zijn met een witten ietwat naar groen zweemenden bruidsluier getooid, die allengs helderder wit wordt en ten slotte afvalt om zich als een fijn teer kleed van uitgevallen bloemblaadjes onder de boomen neer te spreiden.

Mooier nog dan de kers is de zachtrose appelbloesem.

Niet spoedig zal ik den aanblik vergeten van een enigszins vervallen hutje omgeven door bloeiende appelboomen aan den voet van den Waaldijk. Op zichzelf was het huisje doodgewoon, maar de heerlijke appelbloesem gaf er zoo iets teer bekoorlijks aan, dat men geheel onder den indruk kwam dier lenteweelde.

Ofschoon overtuigd, dat dit in zwart en wit zelfs bij benadering niet zoude zijn weer te geven, kon ik toch niet nalaten door het maken van 'eene fotografie een poging te doen om iets van het kijkje mede te nemen ten einde ook anderen, daarvoor een indruk te kunnen geven.

Hoe mooi onze duinstreken in het voorjaar ook mogen zijn, zulk een kleed dragen zij nooit.

Maar die bloeitijd was nu al maanden voorbij.

Het was thans volop zomer.

De zon brandde op de lange rechte dijken, waar geen enkele boom schaduw bood en zelfs de aanblik van de breede rivier gaf geen verkoeling.

Trouwens op de stoffige landwegen was het niet veel beter. In plaats van schaduwgevend boomen waren daar bijna overal populieren — peppelen heeten ze in den volksmond — geplant, omdat die spoedig rijp zijn en dan verkocht kunnen worden voor klompenhout.

De dure grond van de Betuwe moet zooveel mogelijk benut worden en geld opbrengen. Bij de keuze der boomsoort wordt aan het genot van den wandelaar evenmin gedacht als aan het toilet van het landschap. Is dit uit zichzelf mooi, zooals aan de rivieroever, of tusschen de golvende korenvelden, des te beter, maar boomen planten die meer lommer geven doch minder profijt afwerpen zou „zonde” zijn.

Gewandeld wordt er dan bitter weinig en wie het nog doet, loopt bijna zonder uitzondering langs de rivier.

Waarom ik dan langs deze zonnige landwegen liep en dat nog wel met een fotografietoestel?

Stellig niet, om eene opname te maken van het landschap met zijn aldoor repeteerende peppelen, die zelfs den horizon schijnen af te zetten.

Ook niet, ter wille van de regelmatige goedonderhouden boerenwoningen, van wier uiterlijk naar mijn zin weer te veel werk gemaakt wordt.

Maar wel, omdat deze op zichzelf niet veel afwisseling biedende streek, wanneer zij wordt verlevendigd door een „scheper” met zijne kudde of door een groepje boeren, die met hun veldarbeid bezig zijn, soms bijzonder aardige onderwerpen voor eene fotografie kan geven.

En vooral, omdat ik me daar thuis gevoel.

Het dolen langs die wegen en paden, door die velden en over de vlonders heeft voor mij een buitengewone aantrekkingskracht omdat het zoovele sluimerende herinneringen uit mijne schooljaren in me wakker roept.

Vandaag zou ik het bijzonder treffen.

Ik zoude een onderwerp vinden om twee redenen geschikt voor het toestel: namelijk zoowel, omdat er

eene typische foto van te maken was, als omdat, die foto zoude weergeven een type, dat ik reeds als jongen gekend had en waaraan ik zeer dikwijls met levendige belangstelling had teruggedacht.

Het ging zoo.

Nadat ik ongeveer een uur gewandeld had en reeds rijklijk mijn bekomst had gekregen van de hitte, zag ik in het veld in de felle zon een oud man aan het werk.

Zijn figuur kwam mij al dadelijk bekend voor.

Onwillekeurig bleef ik stilstaan, keek eens beter, maar thuis brengen kon ik den man toch niet.

Opeens echter herkende ik hem.

Het was Wout!

Wout, de oude tuinknecht, die zoo lang bij mijne familie gewerkt had en die nu bezig was onkruid tusschen aardappelplanten los te schoffelen.

Als jongen had ik uren en uren bij hem gestaan, terwijl hij in den tuin zoogenaamd werkte, maar eigenlijk niet veel anders uitvoerde dan ons kinderen de meest wonderlijke verhalen opdischen.

Ik ging den vlonder over, die de sloot langs den weg overbrugde en trok door het kraken van de plank blijkbaar zijne aandacht.

Hij nam tenminste de schffel op, hield de hand boven de oogen om die te beschermen tegen het scherpe licht en beter te kunnen zien.

Mij herkende, kwam hij naar me toe met den uitroep: „Wastanou, zijde gij daar jongeneer?” „Wa zijde greut geworden? En hoe maktet tegesweurdig?”

Ik kon niet nalaten te glimlachen er aan denkende, dat ik de veertig reeds bedenkelijk naderde en informeerde naar hem en zijn wedervaren.

„Nou, wa za'k oe zegge, te klaoge he'k nie, 'tzou zund zijk akket zee,” en voortgaande vertelde hij me in zijn eigenaardige taal, hoe het in al die jaren met hem gegaan was.

Over en weer vonden wij het aardig elkander nog eens te ontmoeten en hij gevoelde zich niet weinig gewichtig, toen ik hem vroeg of ik hem niet eens in zijn werkpak zou fotografeeren.

Onmiddellijk stelde hij zich in positie. Niet alleen kruiste hij terwijl hij op zijne schffel leunde, zelfgenoegzaam het eene been over het andere, zoodat zijn rechterklomp maar even den grond raakte; maar ook zijn doorgroefde facie werd in de geheimzinnig gewichtige plooi gezet, die hij van ouds aannam, wanneer hij ons verhalen vertelde.

Zoo moest ik hem juist hebben!

Zoo was het echt Wout!

Ik deed dus snel de opname, maakte nog een praatje en ging huiswaarts.

Maar de herinnering aan Wout en zijne verhalen was weer bijzonder levendig bij me geworden.

Den geheelen weg naar huis bleef ik over hem soezen. Ik zag mijzelf weer met mijn schoolwerk bezig in de oude tuinkamer en hoorde hoe Wout, die de paden bijharkte, meer en meer naderde; want op een praatje was hij verzot.

Voor de openslaande deuren gekomen en bemerkende, dat va

zijne tegenwoordigheid geen notitie genomen werd, zuchtte hij dan diep „Hie.... ja!” en herhaalde dien zucht net zoo lang, tot ik opkeek en hem vroeg: „Hoe is het Wout?”

Daar was het hem om te doen. Dan volgde het eene verhaal op het andere en ook ik kon, als het eenmaal zoover was, dikwijls de verzoeking niet weerstaan, om telkens nieuwe verhalen uit te lokken. Want al was het slechts om den trant waarin ze werden gedaan, ze waren waard om gehoord te worden, zijn verhalen.

Typisch was bijvoorbeeld de wijze waarop hij beschreef hoe een officier zijn soldaten, die weigerden een hun voorgezet maal te gebruiken, tot gehoorzaamheid dwong.

„Ennie ging veur ze staan, met de bloote degen in de hand en de medellies over de bors, en ie bezwoer den eed, dien ie bezwoer, met de alleratgrijselike vluke en gezwoore eëe. Ge zult, zeetie, dit opvrreëete, zeetie, of dat kost je je léve!”

Ook de manier waarop hij te kennen gaf, dat zijne aanstaande vrouw knap was en een goed verstand had, was weinig conventioneel.

„k Za mar zegge, 't is krek 'n alleminselijk fijn vet kallef met 'n onméugelik goed memorie.”

Doch ook de reisverhalen! Want Wout is in zijne jonge jaren naar Duitschland geweest om daar als grondwerker geld te verdienen.

Daarbij vertelde hij van „Polakkers oftewel Poolenaren,” die hij ontmoet had en die „zeuven dagen innen zoeg gezete hadde zonder iets te ete of te drinke”.

„Verstaan konne we ze nie, ze praate... krek 'n koppel ganze! mar we zaoge direk, da ze wel wa luste zouwe. Nou we hadde spek en wors, m'n kameraad en ik, en we gaove ze ok wa. Ge hasses motte zien! Da begrèpe ze; aster moerstaol!”

Met Duitsch had hij weinig moeite gehad. „Da begrepte

EEN „SCHEPER” MET ZIJN KUDDE.

„gauw genog! 'n Gat da nume ze daor en loch, ziede, en en „spoor das'n zoeg.”

Doch den aardigsten kijk kreeg men op zijn persoon door zijn verhalen over „weerwolleve en merakels”. Zoo eens op een avond, het werd al donker en hij begon voorbereidselen te maken om naar huis te gaan toen hij op weerwolven kwam.

Geloof je er aan Wout?

„Gerusnie jongeneer! Née heur, an weerwolleve geleuve, dat doei „ik nie! Ik zij niks nie bijgeleuvig, mar zooveul wittik wel as datter „zoo savens wa zwaerreft, dat wij minse toch nievule, vatte of „begrijpe kunne, zoo wat vannen grijze afgrondelijk grijze kleur.”

BLOEIENDE VRUCHTBOOMEN AAN DEN WAALDIJK.

En dichterbij komende, vervolgde hij geheimzinnig: „Mar „k hê toch dukkels geheurd, datter hier vruger in de pletasie „zun ding op de nek vannen vrouwspersoon is gespronge! En „da ze dervan kapot is gegaon, dá's zeker! Zoo waor a'k oe zeg! „Maar nou gaoi ik, heur!
 En Wout trok zijn jas aan, nam zijn gereedschap en ging door de plantage naar huis, huiverig voor de weerwolven, aan wier bestaan hij niet geloofde.
 Ik zie hem nog gaan.

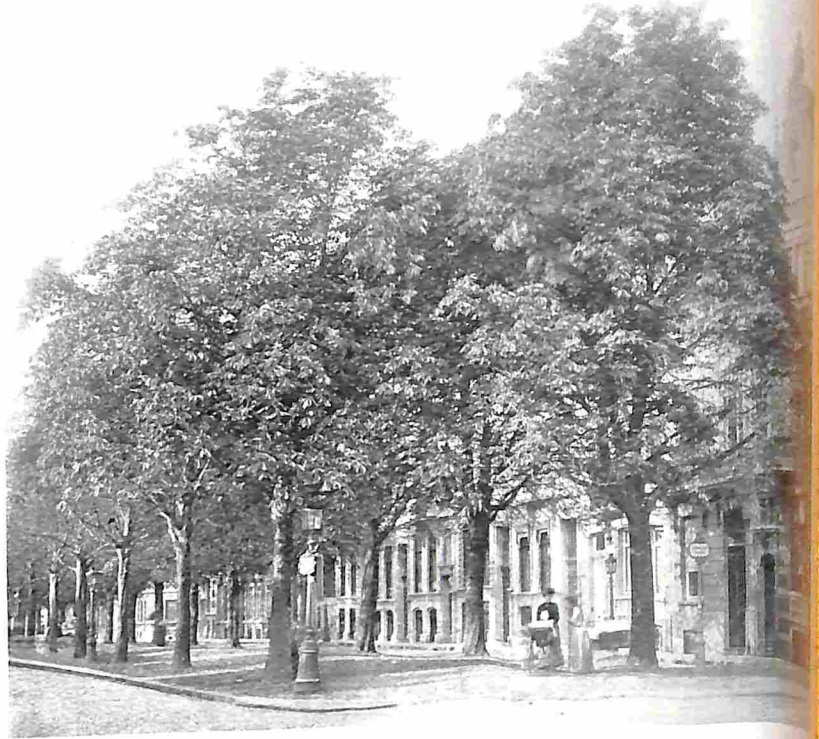
P. H.

KUNSTMEST BIJ LAAN- EN PARKBOOMEN.

NIET alle lezers van „Buiten” zullen buiten wonen, en nog minder, zullen zij een „Buiten” het hunne noemen, maar toch zullen zij allen er belang bij hebben om van het onderstaande notitie te nemen, de eigenaars van Buitens in hun eigen belang en de wandelaars op die buitens omdat hun genot verhoogd en de wandelen meenen, dat het woord „buiten” in zich sluit ongerepte natuur, waar dus de mensch zijn kennis niet heeft toegepast, maar de ontwikkeling der planten een geheel vrije is, welig of armelijk zooals de omstandigheden dit meebrachten; anderen daarentegen meenen, dat men wel degelijk zijn kennis mag aanwenden en de ongunstige omstandigheden wegnemen, althans hun invloed verminderen. Vooral in de omgeving van huizen en bij beplanting van wegbermen wenscht men een weligen groei en zijn de „knoestige eiken” en „grillig gevormde beuken” minder op hun plaats.

De omstandigheden, die ongunstig op den groei onzer laan- en parkboomen, en die in de omgeving onzer villa's, kunnen werken zijn vele. Afgescheiden van bepaald onoordeelkundige keuze van houtsoort en verkeerd (te diep) onoordeelkundige ingenoeg voorbeelden, dat een groep boomen of een deel van een laan niet zoo krachtig groeit als een andere groep of een deel van een deel, en dan zal het euvel in de meeste gevallen kunnen verholpen worden door het toedienen van hetgeen de boomen verholpen. Zooals alle planten ontnemen de boomen den boom ontbreekt. Bestanddeelen aan de lucht en de bestanddeelen van hun brandbare asch terugvinden moeten zij ook in den grond vinden, dat wij niet in de En juist onze laan- en parkboomen van de eiwitstoffen in den boom. Bestanddeel betreft, in ongunstiger verkeer, wat dit laatste boomen onzer bosschen.

Ieder jaar vallen de bladeren onzer inlandische boomen af en daarin is een groote hoeveelheid stikstof verborgen, die uit den grond afkomstig is; keurig netjes worden die bladeren telken jare weer verwijderd om te dienen voor „bakaarde” of omdat het gazon er leelijk door wordt, en doet de mensch het niet, dan zorgt de wind er wel voor; van teruggave in een of anderen vorm is nooit of maar hoogst zelden sprake. Een bloemheesterperk mag af en toe eens gemest worden, maar boomen mesten, neen, daar hoort men zoo nooit worden. Staat een boomgroep of alleenstaande boom in de buurt van. Staat een boomgroep of is het ook niet nodig, want dan zorgt de boom in de meeste gevallen zelf wel, dat hij het ontbrekende krijgt, d.w.z. gronden die arm zijn aan bestanddeelen van zulk een boomperk dan die voor de wortels in opneembaren vorm voorhanden zijn, zeer goed waarnemen, dat „de groei er uitgaat”, zoals men dat wel eens uitdrukt, de ontwikkeling neemt langzamerhand in in-

BEMESTE BOOMEN OP 30 OCTOBER 1901 VAN DE AVENUE LOUISE TE BRUSSEL.

tensiteit af. En wanneer men dat het eerst opmerkt, is het om te hulp te komen door kunstmatig toe te voegen hetgeen men in de bladeren heeft weggenomen of heeft laten wegwaaien. Evenals alle levende wezens zijn onze boomen ook onderworpen aan de wet van het minimum, d.w.z. dat hun ontwikkeling beheerscht wordt door, resp. zoover gaat als de minst bevredigende eischen die zij voor hun ontwikkeling stellen. Die eischen zijn vele, o.a. warmte, licht, vocht in den grond en in de lucht, voldoende diepte waarop de wortels kunnen doordringen, beschutting tegen wind, de noodige voedingsstoffen in den grond enz. enz. Wij kunnen die eischen soms niet alle geheel bevredigen, maar dan zal de boom ook slechts de ontwikkeling bereiken die overeenkomt met de mate van den geringst bevredigde eisch. Gelukkig kunnen wij aan den eisch, wat de voedingsstoffen betreft in den tegenwoordigen tijd volkomen voldoende nu wij in de hulpmeststoffen zulke gemakkelijk aanwendbare bondgenooten hebben. Een zeer sprekend voorbeeld zien wij op bijgaande foto's die ontleend zijn aan een officieelen proef toegepast op de beplanting van de Avenue Louise te Brussel door de heeren de Bosschere, leeraar in plantkunde, en Pipers, leeraar in landbouwkunde aan het Athenaeum te Antwerpen. Genoemde proef had ten doel, om aan te toonen, dat de Chili-salpeter, een stikstofmest dus, een gunstige werking heeft op de spoedige ontwikkeling en op den langeren duur der bladeren. De houtsoort, bij deze proef gebruikt, was de paardenkastanje (*Esculus hippocastanum*) en de foto's zijn genomen den 30 October 1901. Duidelijk is te zien, dat de bemeste boomen volop in blad staan, terwijl de niet bemeste boomen reeds grotendeels of geheel kaal zijn.

Genoemde proef heeft dus geleerd dat de stikstof in het minimum aanwezig was en dat een bemesting met Chili-salpeter die verhouding tot de andere aanwezige voedingsstoffen weer evenwicht bracht en hun gezamenlijke uitwerking een vroeger beginnen en langer aanhouden van den groei mogelijk maakte.

In zeer veel gevallen zal een bemesting met Chili-salpeter het gazon eenzelfde werking hebben, de groei wordt welig, de kleur van het gras donkerder en de stand er van dicht. Terwijl men in het algemeen in weilanden een vermenging van gras- en klaversoorten het meest gunstig acht, is dit voor gazon minder gewenscht. Wil men een dicht mollig tapijt van verschillende grassen, welnu dit is ook wel degelijk bereikbaar door doelmatige toepassing van kunstmeststoffen. Gebruikt men diergelijke mest, dan loopt men groote kans dat men daarin ook onverteerd, dus nog kiemkrachtige zaden van andere planten mee op 't gazon brengt, bovendien is de reuk en de aanblik niet aanlokkelijk met het gebruik van kunstmest, mits in goede verhouding, hoewel men geen gevaar voor het zaaien van onkruid en door een te zuinig gebruik van Chili-salpeter bereikt men, dat de groei zóó krachtig is, dat eventueel voorkomende klaverplanten geheel onderdrukt worden.

Natuurlijk is de mogelijkheid niet buiten gesloten, dat de andere bestanddeelen van de voedingsstoffen, die de boom uit den grond opneemt, in onvoldoende hoeveelheid aanwezig zijn, men dient dit door het nemen van proeven na te gaan, is niet zóó maar apodictisch vast te stellen. In zeer veel gevallen zal ook een gebrek aan kalk geconstateerd worden, om die in de meeste gronden in onvoldoende hoeveelheid voorkomt, daar die evenals de Chilisalpeter door het regenwater op de duur naar beneden gespoeld wordt en dus buiten het bereik der boomwortels komt. Zeer vaak ziet men door een kalk-bemesting een weligen groei, niet omdat de boomen al die kalk opgenomen hebben, maar omdat de kalk de andere voorhanden voedingsstoffen in een voor den boom opneembaren vorm gebracht heeft.

NIET BEMESTE BOOMEN OP 30 OCTOBER 1901 VAN DE AVENUE LOUISE TE BRUSSEL.